

SZÉKELYSÉG

POLITIKAI HETILAP.

Megjelenik minden vasárnap reggel.
ELOFIZETÉSI ÁR egész évre 8 K., fél évre 4 K.,
negyed évre 2 K., egy hónapra 1 K.
Egyes szám ára 16 fillér. Nyilvánt. sora 40 fillér.

Felolós szerkesztő és laptulajdonos:
Dr. NAGY BÉNI ügyvéd.

SZERKESZTŐSÉG: Dr. Nagy Béni ügyvéd irodája
Csikszereidában, hová a lap szellemi részét illető
közlemények küldendők.

KIADÓHIVATAL: „Székelység” könyvnyomdája
Csikszereidában, hová a hirdetések, nyilvánt. közle-
mények, előfizetési pénzek stb. küldendők.
Kéziratok nem adatnak vissza. Hirdetési díjak olcsón
számíttatnak.

Bokor ugrók.

Csikszereida, január 20.

Azon nem csodálkozik senki s nem is rója fel bűnül, hogy kitaró függetlenségek a mai helyzet urai kívánnak lenni s a párt erejét minél intenzívebb módon törekednek kifejteni, mert ez a dolgok alkotmányos sora és rendje. A vármegye nagy választó közönségének akarata elég impozánsul megnyilvánult a mult képviselő választások alkalmával, mikor mind a négy választó körületben egyhangú választással állott a függetlenségi jelöltek mellé. A vezetés tehát feltétlenül és kétségbe vonhatatlanul a függetlenségi pártot és annak vezérférfiit illeti. De hogy ilyen vezérférfiakul most olyanok tolokodnak elő, kik a megelőző idők kormányai alatt azok érdekében koptatták selejtes értékű tehetségeket Tisza Kálmántól egész Sárpiig, ez már a helyzet szignaturája. Hogy az ilyenek tolokodnak, az semmi, mert ismeretes az ók politikai erkölcs, de hogy a függetlenségi párt ezeket honorálja, az mégis különös. Ebből a különös helyzetből önként vonják le a függetlenségi párt ósi csontos tagjai azon konzekvenciát, hogy ha már most azok a betolakodottak is a párt emberei lettek, akkor az ósiek hova tartoznak?

Még furcsább a helyzete azoknak, kik nem tolokodtak, mert ezek általános anathema alá estek s most mint „haladók” az együgyű és sültelen vicelődések céltáblájául szolgálnak. Miért? — Azért, mert így kívánja ezt a mai

politikai morál s így kívánja a csömörletes hajsza, mely mesterségesen kell hogy keressen képzelt ellenfeleket, a kiken még kipróbálatlan fegyverét suhogtassa. A legpókhendibb az, mikor a legdühösebben épen azok harapnak és támadnak, kik ép az imént még a letűnt korszak csahosai voltak.

Jó izlésű katolikus szörnyüklödvé keresztet vet és elfordul az ilyen jelenségek láttára.

Azt szeretnők tudni, vajjon a függetlenségi párt örül-e annak, hogy pártja az ilyen elemekkel számbelileg gyarapodik és örül-e annak, hogy ósi párthívei gyanakodva nézik ezen folyamatot?

A „kiszorultak” és anathema alá esettek, csak távról nézik az épületes jelenségeket s csendes rezignációval szemlélik a folyó szélmalom harcot. De a koncertbe be nem állnak, mert bizniok kell a közvélemény józan kialakulásában s kitűrik azt az időt, mikor a víz önként kiválik a vértől, a salak a valódi anyagtól.

A vezérek és hatalmon levők egyetlen politikát követnek, mikor a furakodók és tolokodók kétes szája ize szerint itélik meg a helyzetet és irányítják tetteiket.

Arról teljes bizonyosságot tehetünk, hogy a minden bokor alatt eddig látni vélt „haladók” ma már teljesen kivesztek, mert a kik voltak, azok csendesen átugrottak a függetlenségi keresztvízen. Ma tehát csak az elégedetlenek vannak felesen minden pártból, kik egy kis világosságot kívánnak.

Közigazgatási bizottsági ülés.

Vármegyénk közigazgatási bizottsága január hó 14-én tartotta az évi első ülését. A legutolsó törvényhatósági közgyűlésen utoljára megválasztott tagok közül azok, akik a közgyűlésen nem voltak jelen; az öket letették és kezdetét vette a folyó ügyek tárgyalása.

A tárgysorozat egyik pontját képezte dr. Bocskor Béla megyei tiszti ügyésznek azon alispáni határozat ellen beadott felhívzése, melyben ő felelmi ügyéből költőlag nagyobb összegű készpénz befizetésére köteleztetett. Felolvastattak az alispáni intézkedés indokaival együtt, azután dr. Bocskor Béla terjedelmes felelőzése, melyben kimutatja, hogy az alispáni intézkedés sem jogi, sem reális alappal nem bír. Különösen az utóbbi kérdés tekintetében számadatokkal illusztrálja, hogy neki a vármegyei pénzalapokkal szemben sokkal tetemesebb saját zsebéből kiadott készpénz követelese van, mint a mennyinek befizetésére kötelezni akarják. Kimutatja továbbá azt is, hogy a befizetni kötelezett pénzből is már tetemesebb összeget szolgáltatott be és ez figyelmen kívül hagyatott. A helyettesített tiszti főügyész véleménye alapján azon előadói javaslat terjesztett elő, hogy az alispáni intézkedés súlyosbításokkal hagyásék helyben. Dr. Nagy Béni bizottsági tag az ügy érdemének tárgyalása előtt felszólalt és kérdést intézett a helyettesített tiszti főügyészhez, Csedő Istvánhoz: adjon jogi véleményt, hogy az ügy érdemi elbírálásaira a közigazgatási bizottság illetékes-e, ne hogy olyan ügyben intézkedjék, ami később

nagy anyagi és erkölcsi felelősséggel jár. A helyettesített tiszti ügyész azon nézete után, hogy az ügy a közíg. bizottsághoz tartozik, dr. Nagy Béni részletesen kifejtette, hogy épen az ellenkezője áll, mire a bizottság nagy többsége dr. Nagy Béni azon indítványát, hogy a közigazgatási bizottság magát mondja ki illetéktelennek és elbírálás céljából a belügyminiszterhez sürgősen terjesztessék fel a felelősség — elfogadta.

Több folyó ügy tárgyalása után legvégül az iskolák kérdése került szóba. A vita Páll Gábor és Papp Domokos bizottsági tagok kezdeményezésére indult meg. Végeredményében a bizottság azon elvi megállapodásra jutott, hogy vármegyénk nemzetiségei érdekében az állami elemi iskolák felállítását és a magyar nyelv hathatósabb tanítását szorgalmazza.

Szöveggyár.

Az elmúlt napokban felvetődött, hogy Gyergyószentmiklóson egy pamut-, kender- és lenszöveggyár alakuljon részvénytársasági alapon.

Az alaptőke tizmillió korona lenne, melyből egy porosz-sziléziai gyár átvesz negyedmillió koronát, míg a még fedezetlenül maradó negyedmillió itt volna jegyzendő 500 koronás részvényekkel. Az eszme nem új.

Annak idején volt itt Csikszereidában még szövőiskola, a vármegye támogatásával, azonban rövid kilődás után — megszűnt. Sepsiszentgyörgyön ma is üzemben van egy szövőgyár, azonban tudomásunk szerint nem valami lényes eredményeket tud produkálni, ami nem is csoda, ha számításba vesszük, hogy a feldolgozáshoz szükséges pamutot Csehországból hozatja.

A „SZÉKELYSÉG” TÁRGÁJA.

Az 1599. évi mozgalom Csikban.

A szerencsétlen kimenetelű szebeni csata után 1599. október végén Báthori András fejedelemet székely darabontok kaulauzolták be állandó bujkálás és rebegés között a csiki havasokra azon célból, hogy Moldovába menekülve, Jeremiás vajda segítségével trónját visszafoglalhassa.

Kíséretében voltak Mikó Miklós, Bőjte Ferenc, Becze Tamás, Becze Imre, Sándor Gáspár és még néhányan a csiki nemesség közül, kiknek neve eddig ismeretlen.

A mint Csikba beértek, a darabontok elmaradoztak, mindenik haza ment saját tűzhelyéhez s ezek útján szétfutott a hír, hogy András király néhány főemberrel Szentdomokoson felül a havasokra menekült és hogy Mihály vajda nagy jutalmat tűzött ki annak a számára, aki élve vagy halva kézre szolgálatja.

Ez a híresztelés előbb a kíváncsiságot s nyomban rá a szennyes kapzsiságot felébresztette s Szentdomokoson meg Szenttamáson gyűlésezni kezdetek az egymást felizzogató emberek s Nagy Kristály András és Ördög Balás vezetése alatt többen összeverődtek, hogy e Czepes (Mihály vajda) felhívásának eleget tegyenek.

A Szenttamásiaknál az eszme csak akkor érlelődött meg, midőn a gyáva gyilkosság már végrehajtva volt.

A fejedelem és szegényes kísérete a mostani Balánbánya felé felvezető ut telett

álló Pásztorbükk havas ormán tartózkodott, ott kerítették be a pénzzsomjas martalócok s gyilkolták le őket 1599. november 3-án.

Nem volt az sem politikai, sem forradalmi gyilkosság, hanem volt a legcudarabb bérgyilkosság, nagyobb részt saját székely testvéreiken elkövetve, minek jutásdíját még csak meg sem kaphatták a Bástia által akkor már szemmel tartott Czepestől.

Sándor Gáspár és Bőjte Ferenc a gyilkolás előtt elmenekülvén, az al- és felsziki főnépet, primipilusokat és jobb érzésű szabad székelységet Szentmihályra összegyűjtvén, Szenttamás és Szentdomokos községek megfenyítését és a tettesek kézrekerítését határozták el s miután a szerencsétlen hadjáratban résztvevő főemberek vagyónát is felpredálták volt. rövid utu törvényt tenni készülődtek.

Az ekzekúció azonban csak a nagy gyűlésezés és tanácskozásból állott, mert a gyilkosság intézői megtudván az összegyűjtetel célját, Darvas Péter hadnagy közvetítésével a Mihály vajda hadaihoz tartozó s már a Mitácson áment zsoldos sereg után küldötték, a melynek egy része vissza is tért Csikba s ez aztán a szerencsétlen áldozatok megboszulását lehetlenné tette.

A kedélyek szép lassan le is csendesedtek, a mire Basta vasöve és targoncája is egyébiránt rendkívüli befolyással volt s midőn a pápa Szentdomokos községet egyházi átok alá vetette, a már békóba vert tehetetlenség ezt teljes elégtétetnek vette. Akkor is értettek a tüzoltósághoz!

Az alábbi tanuvallomások ezekre a szomorú tényekre vonatkoznak s bizonyára abból fejlődtek ki, hogy a rövid ekzekúció

nem teljesülhetvén, peres uton akartak elégtételt szerezni az érdekeltek.

1609. Dfe 21 Junii. Budai Gergely. Az Szeben alatt való harc után Darvas Péter munkót felgyűjtte, felmenénk éjjel az szentmártoni Akolkapu felé, monda Darvas Péter: egy szekér jó ide felé, a szekér akkorba ére oda, tehát Szabó Mihály vagyon vele, Orbán Gergely és Barta Tamás vadnak a szekér körül. Kérdők, ki szekere, mondák, hogy Becz Tamásé, Darvas Péter melléje áll a meghagyá, hogy az biróni hoznák. Azt behozák a biróni, ott látám, hogy Szabó Mihályt az szekérhez kötötték, meg is hatta vala Darvas Péter, hogy az szekérhez senki se nyuljon s Szabó Mihály kezit el ne bocsássák addig a szekér mellől, míg ő oda nem jő Szentkirályról. Az biró eskessen embereket a szekér mellé és lássanak jól hozzá. Nekem pedig meghatta vala, hogy minnyarást kimennék a Mitácson az kiment gyalog katonaság után, és hozzam vissza öket azért, hogy az főemberek összegyűltek Szentmihályon és fel akarnák dulni, égetni ez földet. Én azon éjjel kimentem, az hadnal visszatérvén, hogy bejövünk, akkor látám Birtalan Máté és Orbán Gergely vadnak az szekér mellett, öket eskette volt meg az biró a szekérhez. Mig az biró Gyórfi Péter házától elvitte a szekeret, addig mind mellette volt Birtalan Máté az szekérnek s az rajta valóknak. Mondotta vala azelőtt Barta Tamás, hogy sok jószág vagyon és pénz az szekéren, de én nem tudom, mi volt, mi nem volt. Látám azt is, mikor az szekeret behozók, hogy Barta Tamás neki futamodott

Szabó Mihálynak és le akarja vala vágni, de nem hagytam. Én úgy tudom, hogy Orbán Gergely is ott volt az szekér mellett Mátéval.

Lauren Faber. Tudom, hogy Becz Tamás uramnak Szabó Mihály és Orbán Gergely kezelte vala vissza lovát, szekerét és minden marháját, jószágát, mi ott vala. Azt is tudom, hogy el nem fosztották tőle, hanem békeségesen hozta hozta Tusnádra a Gyórfi Péter házáig. Találunk vala embereket Szentmártonon innen, kik a szekérel együtt alá jövének velünk Tusnádra, de semmit el nem vönek. Tudom azt is, hogy egy szines szőnyegbe kötött málnát felvivének az tornácba s azt mondák, hogy az nem Becz Tamásé, hanem ök vették az utba, nekik sajátjuk, de én tudom, Becze Tamásé vala és minden az övé volt, mik abban valának, úgy emlékezem rá, hogy a szuperlátót is oda vivéék.

Blasius Balás de Sárfalva. Mikor Szeben alatt az táborban valánk, én valék kocsisa Becz Tamásnak. Behivata engemet Becz Tamás uram s monda, Balás fiam lássatok hozzá az lovakhoz, szekérhez, Szabó Mihály ur vele leszen, mindenek valami az szekéren vagyon s tü magatok is tőle hallgassatok.

Hát úgy volt biz az, azokban a mozgalmas időkben, a mi kicsi vagyon volt az embernek, bárhova ment, magával hurcolta. Legtöbbször elkallódott, vagy ha megmenthette, elkallódott az utódok kezén.

A szines szőnyegbe kötött jószágok csak ezen tanu vallomásbeli emléke maradt a jelen korra.

Becze Antal.

Ertekezlet volt már e kérdésben Gyergyószentmiklóson és Csíkszeredában is.

Mindenestre örömmel fogadjuk a megindult akciót, jóllehet az akció megindítóitól már eleve feltételeztük, hogy részvényt jegyezni nem fogunk s e miatt az értekezletre meghívót nem kaptunk. A fődolog csupán és kizárólag az, hogy sikeres legyen s mint a legtöbb ilyen irányú vármegyei mozgalom már csírájában — közönység okán — ne bukkjék el.

Hogy mi mindenféle anyagi és kulturális célt fog ez a gyár szolgálni; elhiszük az ennek megalakítása tárgyában kibocsátott felhívás tartalmát. Nekünk mindössze csupán némi aggodalmaink vannak, melyeket nehezen lehet eloszlatni. Első természetesen a pénz kérdése, mivel egy negyed millió koronát vármegyénkben — pláne 500 korona tulmagas részvényekben — elhelyezni igen nehéz munka lesz. Nálunk az emberek közgazdasági dologért igen keveset szoktak kockáztatni.

Második, a vállalkozás sorsába vetett bizalom. Egy szövögyár is, mint minden más vállalkozás, csak úgy tud eredményesen működni, ha ahhoz a szükséges előfeltételek megvannak. Nevezetesen az, ha van, amit dolgozzék. Különböző külföldről hozatva a feldolgozáshoz szükséges anyagot — végeredményében minden rendű és rangú szövet itt gyári értékben többé fog kerülni, mint amennyire azt akármelyik boltban meglehet ugyanazon minőségben vásárolni.

Tudvalevő dolog pedig, hogy vármegyénkben sem a kender, sem a len, sem a gyapjú termelés nem elegendő ahhoz, hogy egy nagyobb szabású gyár igényeit kielégítse. Ezenkívül sem a len, sem a kender, sem a gyapjú a szövögyár nem dolgozhatja úgy fel, ahogy az Isten megteremtette, hanem még sok előzetes és bonyodalmas ipari munkát szükséges addig, a míg a szövészkébe kerülhet. Ezek az előmunkálatok vármegyénkben hol és kik által eszközölhetők? Megvannak-e teremtve ezekhez a szükséges eszközök? Tegyük fel a legjobb esetet. Ugy a termelés, min az előmunkálás eszközei megteremtettek. Felmerül még mindig az a további kérdés, mennyi idő alatt? Mert hát ahhoz is kell jó néhány év, amíg a szélek hozzá szokik ahhoz, hogy eddigi gazdálkodási rendszerével felhagyva, átérjen az intenzív kender-, len- és gyapjú-anyag termelésére. Kibirja a felállítandó gyár ennyi időig — veszteséggel és a mi fő, a veszteség pótlására szolgáló pénzzel?

Ha sikerül az akció megindítóinak mindezen nehézségeket legyűrni, egy virágzó szövögyár-ipart létrehozni, nagy és elismerésre méltó munkát végeznek.

Tiszta jó indulattal üdvözljük a kezdeményezést.

Az oltvölgyi vizitársulat közgyűlése.

Folyó hó 16-án délelőtt Mikó Bálint ö nagyméltósága elnöklete alatt tartotta évi közgyűlést a Gazdasági Egyesület helyiségében. Beható eszmecsere tárgyat képezte a vármegyei törvényhatósági bizottságnak a társulat 30,000 koronás tartozása tárgyában hozott határozata s ennek visszafizetésére vonatkozó intézkedések megtétele. Az ártéri birtokosság egyhangú kívánsága a tartozásnak minél rövidebb idő alatt leendő visszafizetésére irányult, minek folytán elhatározott, hogy holdankénti 10 koronás kivetéssel az összeg felhajtásáék s két év alatt visszafizetessék, a künn levő 10,000 korona hátrálék, a meglevő 5000 korona készpénzzel együtt a társulat további működésének biztosítására kezeléssék. A társulat minden tagjának eltökélt szándéka, hogy a Damokles kardként fenyegető s mindegyre költségesebb perre alkalmat adó adósságtól megszabaduljon. Több folyó ügy elintézése után az 1907. évre szóló költségvetés állapított meg, melynek folyamán a társulati igazgató tiszteletdíja 400 koronában állapított meg. Végül a tisztújítás ejtett meg. Előnké újabb Mikó Bálint és alelnökké Nagy Imre egyhangulag megválasztották. Számvizsgálókká Incze Simon és Antal Ferenc választották. Az igazgató választmány tagjai lettek: Sándor Gergely,

Incze Ignác, Kovács Gergely, Ándrács György, Orbán Dénes, Barta György, Veress József és Darvas Albert ártéri birtokosok.

A közgyűlés köszönetét fejezte ki Bálinth Lajos pénztárnoknak eddigi buzgó és példás működéséért s részére a felmentvényt kiadta. Köszönetet mondott Kovács Gergely volt igazgatónak, ki jelentése kapcsán ezen állásról lemondott.

A közgyűlés befejezte után az igazgatóság tartott alakuló ülést, melyen Bálinth Lajos újból pénztárnoknak és Nagy Lajos társulati igazgatónak választották. A társulati igazgató kötelességévé tétetett a külső szolgálat mellett az irodai ügyek intézése, irattár kezelése és annak egy helyen való megőrzése is.

A kerületi kulturmérnöki hivatal Kennessey Béla kulturmérnök képviselte. A jegyzőkönyveket Végh János kulturmérnök vezette.

Károgások.

Azt károgják, hogy „egy néhány” Csíkszeredában nem nyughatik. De azt nem mondják, hogy kik azok. Kérdik: Mitől félnek? — Kitél tartnak?

Hát erre egész bizonyossággal megnyugtathatjuk az aggódókat, hogy semmitől sem félnek és senkitől sem tartanak s így azt a bizonyos szagot idővel nem ök, hanem azok érezhetik meg, akik most nagy függetlenül látszanak ugrálni, de azonnal elcsendesednek, mihelyt azt a szagot a szél más irányba tereli. Vigyázzanak! — Nem jó a tüzzel játszani! Ezideig senki sem keresett ily irányu harcot, de ha mindenképen kívánják, fel lehet venni azt is készséggel s minden bizonynyal jobb izléssel s több bátorsággal fog megvívni a harc s kedvezőbb válasz is fog érkezni arra, mint ama bizonyos revolveres levelekre. És akkor is fognak-e ugrálni? — Pardon!

Azt is károgják, hogy Csíkszeredában a nyomdaipar felvirágzott s ennek révén a politikai csizmadiaik helyét ezután a politikai nyomdászok foglalják el.

Hát ez a finom és találó élc nagyon jól, csak az a baja, hogy nem nagyon sebez, mert végre illő és igazságos, hogy a csíkszeredai csizmadia politikai helyét az előkelőbb iparosok foglalják el. Ez a fejlődött kor vívmánya. Nagy szegény és gyalázat az volna, ha a vármegyében, ma is a kászoni östföldöző volna az első iparos.

A képviselőház tegnapi ülésén Becsey Károly képviselő a tanfelügyelői intézményről tett említést, miközben Nagy György képviselő azon közbeszólást reszkizotta meg, hogy „sok köztük az analfabeta. A csiki tanfelügyelő még írni se tud.”

Hát az ilyen közbeszólások nagyon hatásos lehet a falusi korcsnában, de az országházban aligha irigylük érte a jó izlést.

KÜLÖNFÉLÉK.

Miután már eddig is több panasza érkezett hozzánk be, hogy lapunk előfizetőivel az előfizetések körül megtévesztések és visszaélések történtek, felkérjük olvasóinkat, hogy mindazok, a kikkel ilyen megtévesztésekről vagy visszaélésekről tudomással bírnak, lapunk szerkesztőségének sürgősen jelentsék be.

Kinevezés. Szabó János csíksomlyói róm. kath. főgimn. helyettes hittanár a fi-nevelő második aligazgatójának nevezetett ki.

Esküvő. Jakab Antal a csíksomlyói róm. kath. főgimnázium tanárának kedves és hájos leánya Hilda, folyó hó 19-én délelőtt fél 11 órakor esküdték örök hűséget Rászlér János m. kir. csendőr hadnagynak. Esküvő után az új pár Homonnára, a válegény lakhelyére utazott.

Helyettesítés. A kir. tanfelügyelő saját hatáskörén belül özv. Magjerek Antalné szül. Mihály Irma helybeli áll. elemi iskolai tanító helyettesítésével Kovács Juliska okleveles tanító csíkszeredai lakost bízta meg. —

Uj közgazgatási gyakornok. Csíkvármegye főispánja Mihály Lajost, néhai Mihály Ferenc főjegyző fiát, díjtalan közgazgatási gyakornokká nevezte ki.

Kaszinó-estély. A csíkszeredai Kaszinó jan. 12-éről elhalasztott vacsoráját 13-án (vasárnap este) tartotta meg. Minden további vacsora népesebbé és kedélyesebbé válik, úgy, hogy lassankint megújul a régi Kaszinó vacsorák jó hírneve. Körülbelül résztvettek 70-en. Jelen voltak a következő asszonyok és leányok: Becze Antalné, Becze Imréné, dr. Györgypál Domokosné, dr. Fodor Antalné, Ferenczy Gézané, dr. Filep Sándorné, dr. Frankl Bodogné, Gözsi Árpádné, Hankó Antalné (Karczalva), dr. Nagy Jenőné, Pap Domokosné, dr. Nagy Béliné, dr. Tauber Józsefné, Szacsay Imréné, dr. Veress Sándorné; leányok: Böjti Juliska, Hankó Erzsébet, Nagy Irénke, Pap Margitka, Wolf Iluska.

Csíkszeredai Kaszinó igazgatósági ülése. A csíkszeredai Kaszinó jan. 18-án este 6 órakor igazgatósági ülést tartott. Targysorozatát képezte a múlt évi számadások megvizsgálására bizottság kiküldése, továbbá a folyó évi közgyűlés napjának megállapítása. Tekintettel az alapszabályok intézkedéseire, a közgyűlés napjára január 31-ikének d. u. 5 órája tüzetett ki. Egyik érdekes tárgya volt a választmányi ülésnek a háznagy által bejelentett új tagok felvétele, melynek kapcsán 18 új tag vétetett fel egyhangú határozattal.

Színészet. Fehér Károly jól szervezett társulata városunkban január 19-én (szombaton) a „Gül-baba” című operettel megkezdte előadásainak sorozatát. A társulatot már jól ismerjük a múlt évről. Azóta még erősödött s ennek tulajdonítható, hogy már az első előadáson zsúfolt ház volt, ugyanarra, hogy igen sokan helyet sem kaptak. Az előadás kifogástalan volt. Megérdemlik, hogy ezután a közönség hathatós pártfogásban részesítse. Gábor Deákot, a darab főszereplőjét — Turi Marcsa játszotta. Kitélő dolgot produkált. Kivált mellette Gül-baba kreálójá: Zilahy János. Nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül, hogy a Vigadó nagy termének fűtése és világítása egészen rendben volt. A közönség elhelyezése tekintetében azonban voltak zavarok és kellemetlenségek. Reméljük, Fehér Károly jövőre nézve ezeknek az incidenseknek is idejekorán elejét veszi.

A csíkszeredai iskola f. hó 26-án az iskola termében zártkörű táncestélyt rendez, melynek tiszta jövedelmét a csíkszeredai „gazdakör” javára fordítják.

Csíkszentimrén folyó hó 26-án az iskola nagytermében az odaváló intelligens családok a régi jó időkre emlékeztető tarisznyás-bált rendeznek, melyre a meghívókat már szétküldötték.

Elszámolás és köszönetnyilvánítás. Az izraelita nőegylet január 5-én tartott estélyén felülfizettek: Herczberg Károlyné (Beszterce) 50 korona, Wenitiner Mór (Gyimesközéplek) 28 korona, Dr. Szántó Samu ügyvéd (Csíkszereda), Klein Sándor és Géza (Budapest), Wender Dávid (Csíkszereda) 20—20 korona, Mayer Lipót (Csíksomlyó) 15 korona, Bellán Lipót (Tusnád), Smilovits Jakab (Gyimesközéplek), Zimmermann Adolf (Csíkszereda) 12—12 korona, Wertheimer József (Kolozsvár) Goldschlag Osiás (Gyergyóbékás), Fried Samu (Csíkszereda), Ehrenreich Albert (Csíkszereda), Friedländer Lajos (Csíkszentkirály), Janovitz József (Csíkszereda), Stein Izrael (Gyergyószentmiklós), Jenesi Hermann (Gyimes), Dr. Wassermann Simon orvos (Gyimesközéplek), Grossmann Ödön (Csíkszentgyörgy), Pallos Ármán (Budapest), Kancsuker és Márer (Brassó), Egresi Testvérek (Budapest), Schultz Manó (Gyimes) 10—10 korona, Hoffmann József (Budapest), Frauhenrik s Fiai (Kassa) 9—9 korona, Schanzer Ignác (Budapest) 8 korona, Dr. Bocskor Béla (Csíkszereda), Bodor Ödön törv. bíró (Csíkszereda), Nissel Testvérek (Csíkszereda), Smilovits Márton (Gyergyóholló), Gottfried József (Csíkszereda), Schwébel Marcell (Gyimesközéplek), Pototzky Márton (Csíkszereda), Altschüller Károly (Tusnád) 7—7 korona, Wenitiner Simon (Gyimesközéplek) 6 korona, Hessheimer I. L. és A. (Brassó), Spitz A. és Testvére (Brassó), Stein Elek (Gyergyószentmiklós), Jakab József (Csíkszereda), Feitér és Klein (Nagyvárad), Lustig Mihály (Gyimes), Lebovits Adolf (Csíkszentmárton), Schwartz Dezső (Madéfalva), Schwartz E. és Fia (Szeged), Weisz Zsigmond (Csíkszereda), Nyitrai Dezső (Csíkszereda), Ringwald Márk (Gyimesközéplek), Heim Simon (Gyergyóötlyes), Fluss József és Társa (Budapest), Grünwald Albert (Brassó), Hillebrand H. (Sopron), Első Erdélyi Stearin és szappangyár (Nagyszében) 5—5 korona, Józsa Géza (Csíkszereda) 4 korona, ifj. Leitersdorfer Lipót (Budapest), Betthleheim Miksa és Társa (Budapest), Somogyi Miksa (Kolozsvár), Eisig Jakab (Gyergyóborszék), Halász Domokos (Gyimes) 3—3 korona, Trohán József (Csíkszereda), Klein Zsigmond (Csíkszereda), Adler Izsák (Csíkszereda), Sprencz Hugó (Csíkszereda), Maisel Bernát (Madéfalva), Klein Hugó (Madéfalva), Lövinger Ödön (Csíkszentkirály), Jelinek Sándor (Csíkszentkirály), Politzer Géza (Csíkszentkirály), Ausländer Sándor (Csíkszentkirály), Dr. Nagy Béni ügyvéd (Csíkszereda), Székelyhidny Sándor (Csíkszereda), Smilovits Hermann (Gyergyóholló), Botár Bálint áll. főnök (Gyimesközéplek), Steiner Náthán (Gyergyóditró), Dr. Veress Sándor főorvos (Csíkszereda), Neufeld Soma (Csíkszentimre), Weinrauch Berkó (Gyergyóötlyes), Heim Hermann (Gyergyóötlyes), Bermann Leó (Gyergyóötlyes) 2—2 korona, özv. Molnár Lászlóné (Csíkszereda), Csibi Péter (Csíkszereda), Szvoboda Miklós (Csíkszereda) 1—1 koronát. Az összes felülfizetés e szerint volt 550 korona. Az estély egész bevétele 1039 korona 60 fillér, melylyel szemben a kiadás 493 korona 48 fillér. A nőegylet tiszta haszna tehát 546 korona 12 fillért tesz ki. Az elnökség úgy a felülfizetésekért, mint a nagy közönségnek támogatásáért, továbbá a szereplőknek, ezek szülőinek pártfogásáért és áldozatkészségeért ez uton is hálás köszönetét nyilvánítja.

Az előfizetési pénzek szives beküldését kérjük, mert jövőre csak előfizetőknek küldhetjük a lapot,

Közgazdaság.

Legelőgazdálkodás.

Irta: BÁNDI BÉLA okleveles gazdász.

A legelőgazdálkodás folytatására részint fejletlen közgazdasági viszonyok, illetve közlekedési eszközök hiánya, részint zordabb, csapadékdús éghajlat és hegyes fekvés indítanak. Ez a földirtok használatának legegyszerűbb és legrégebb alakja; itt a földirtok kizárólagosan csak legelőként használtatik, a jövedelem egyedüli forrása az állattartás.

Megyénkben mintegy 250.000 kat. holdra tehető azon terület, melyen a legelőgazdálkodás, illetőleg a havasi legelőgazdálkodás igen szép eredménnyel volna folytatható. Természeti és éghajlati viszonyaink csak nem kizárólagosan az állattenyésztésre utalnak, ez az egyedüli forrása a pénz szerzésnek gazdáink részére és sajnos, még mindig nem használják ki kellő mértékben, pedig okszerűen úgyve a gazdálkodásnak ezen módját kevés tőkével megfelelő jövedelmet biztosíthatnának maguknak.

A kultúra magasabb fokán álló országok, mint pl. Svájc, Tirol stb., melyeknek hegyes vidékein a fent említett gazdálkodás divik, oly szép eredményeket mutatnak fel, hogy gazdálkodási módszereik mintakép szolgálhatnak nekünk.

Ennek bizonyítására szolgáljon a következő eset:

Hofsteinban egy 30 kat. holdnyi legelőn, mely évenként kainittal és thomasalakkal trágyáztatik, 150 napon át 50 drb növedék marha eltartható; a tinók általános súlygyarapodása 100 kg., vagyis naponként 0,7 kg. s annak értékét 70 fillérre téve, az összes költségek levonása után holdanként 75 korona tiszta jövedelem értett el. Legelőknél ez bizonyára nagyon tekintélyes jövedelemnek mondható.

Dacára Holstein csapadékdús éghajlatának az említett szép jövedelmet ott sem pusztán a természeti viszonyok hozták létre, hanem a legelők gondos, szakszerű kezelése és a bő trágyázás bizonyára a legnagyobb mértékben járult hozzá. Tekintettel arra, hogy Csikmegye klimatikus viszonyai nagyban megegyeznek nevezett országok hegyes vidékeinek éghajlatával, itt sem lenne nehéz hasonló eredményeket felmutatni, ha általában elbanyagolt legelőinket gondosabb kezelésben részesítenék.

Csikmegyében a magyar kir. központi statisztika hivatal által 1900-ban kiadott „Mezőgazdasági statisztika” kimutatása szerint az összes közös legelő terület 120,350 kat. hold, melyen 50,025 drb szarvasmarha, 8857 drb ló, 14,663 drb sertés és 74,798 drb juh legeltetett; az összes közös erdőterület 265,307 kat. hold, melyen 24,752 drb szarvasmarha, 4470 drb ló, 7252 drb sertés és 36,366 drb juh legeltetett, átszámítva számos állatra, összesen 104,699-1 drb számos állatlegelt 358,657 kat. hold területen; tehát egy számos állatra esett 3,42 kat. hold. Ha figyelembe vesszük azon körülményt, hogy közönséges, de kellő gondozásban részesült marhalegelőn az egész legeltetési idény alatt egy drb számos állat tartható el egy kat. holdon, akkor a fent említett gazdálkodás külterjesnek nevezhető.

Tekintettel ezen körülményre, a gazdaközönség jól fel fogott érdeke azt kívánja, hogy az állattenyésztés a jelenlegihez képest még egyszer oly nagy mértékben terjesztessék ki, de mielőtt ezen térére lépnek, nagyon kívánatos, hogy előzetesen legelőink súlygyarapító hatását kipróbáljuk s ha ezzel a gondosabb kezelésnél rendszeres trágyázásnál és esetleges felújításnál el-

érhető eredményeket szembeállítva, ezen intézkedések jövedelem fokozó hatásáról is meggyőződünk, legelőgazdálkodásunk is az eddiginél sokkal kedvezőbb képet fog majd mutatni s lassanként ki fog vetközni eddigi elhanyagoltságából.

A jelenlegi viszonyok közt pedig a legelők gondosabb kezelésére és intenzívebb kihasználására egyrészt az állatok és állati termékek folytonos emelkedése indíthat, másrészt azon körülmény, hogy az állatok nyári tartása a jó legelőn a legolcsóbb s hogy jó testalkatu, edzett s egészséges állatokat csakis a jó legelőn, hol a legtermészetesebb takarmánnyal táplálkozhatnak, lehet nevelni; minélfogva úgy állattenyésztésünk, mint helyi érdekeink nagyban megkivánják, hogy a legelők által elfoglalt és mintegy 250,000 kat. holdra tehető terület okszerűbb kihasználás végett az eddiginél gondosabb kezelésben részesítenessék.

A népies kender-, lentermelés és kikészítés.

Irta: CULTIVATOR.

A kik már eljutottunk életünk delelőpontjára, vagy a mint mondják, „megettük kenyereink javát”, nagyon jól tudunk emlékezni arra, hogy azelőtt a kender- vagy lentermelés hazánkban minden kis faluban el volt terjedve. Vetette azok valamelyikét a kisgazda, hogy azoknak kóróját a patakban kiáztatva, az abból nyert rostot saját kezűleg kitilolja, a melyet aztán a ház népe téli időben vig nótázás mellett megfont, az így készített fonalat pedig tavasz felé saját szövőszékeiken, vászonná szőtték az asszonyok és mikor kinyílt a naparanyos tavasz: kiterítették a sok szép vásznat fehérítés végett a gyepre, időnként megöntöztve azt a pataknak friss, tiszta vizével és mire eljött a nyár eleje: piacra vihette a termelő a kész portékát. Talált tehát elég foglalatosságot a munkásközleten és olyankor is, a mikor másféle gazdasági munka szünetel, egyszóval volt házivászonkészítés és kötélverőipar bővíben a népnél, és vetette azt az uraság is, kidolgoztatván azt cselédjeivel.

Ez a patriarchális divat azonban nálunk is csak addig tartotta magát, a míg azt a modern civilizáció dermesztő szele el nem söpörte; mert ujabban nemcsak, hogy szűkebb korlátok közé szorította a len- és kender termelését az olcsó pamut és juta inváziója, hanem az áztatást szabadon üzni is megtiltotta a törvény; a kézi fonást kizsároltatta a fonógépek s csupán a házi vászon szövete és a kötél kisipar tengődik, úgy, a hogy az országnak egyes, kiváltságos vidékein és mágnásasszonyok által nagy áldozatok árán rendezett „népári vásárok, házi-ipari kiállítások” stb. segítő akciójának támogatása mellett. Bizony, bizony szomorú ám az, hogy a mi háziiparunk ennyi támogatásra szorul és még szomorúbb annak képe, ha a háziipari szötteket jobban szemügyre véve, kénytelenek vagyunk beismerni, hogy azok nagy részének alapanyaga pamut, kelendőségüket pedig csak az azokra ráhímtett, cifraságos kézimunka biztosítja, reális használati értékük azonban aránylag csekély, mert hiszen nem lenből és kenderből, de nagyrészt pamutból vannak szöve!

Mindeme szomorú jelenségeknek oka nem egyéb, mint az, hogy dacára a kormány hathatós támogatásának: nem akar, nem tud többé fellendülni hazánkban a népies len- és kendertermelés.

Pedig hogy mily áldozatokat hozott és hoz erre vonatkozólag földmívelési kormányunk immár mintegy 10 év óta, az egy pár szóban alig fejezhető ki.

Az olcsó vetőmag kedvezménye, népies kikészítő műhelyeknek állami segélyvel való felállítására, állami segély kiállításba helyezése termelő és értékesítő szövetkezetek részére, közös áztatók felállítására ígért segélyösszegek, az ismeretek népies termelés terén nagyobb sikereket. egyszóval dacára a kormány jóakaratu törekvéseinek: leginkább nagytermelők kezébe ment át úgy a len-, mint a kendertermelés országiszerte, az egyetlen Bácska kivételével.

Hol vannak tehát a bajok okai? kérdezi az érdeklődők serege; mert hiszen még az Amerikába ki nem vándorolt fel-földi népünk egy része télen át még most is fon és szöv saját szükségletére s csupán a tehetősebb Alföldnek népe vásárolja készpénzen a fehérneműt; sőt mai nap nemcsak, hogy sokkal több a termőföld, mint volt 30 év előtt és azt sem mondhatjuk, hogy talán népességünk sűrűsége csökkentette volna meg az egy-egy gazdára jutó termelőterület nagyságát; és az sem áll, hogy ne lehetne bebizonyítani a kisgazda előtt e két fonalművészek a jövedelmezőségét; hanem igenis ott a baj, hogy a kisgazda, a ki a len- vagy kender kóróját sajátkezüleg szeretné kidolgozni, házi célaira nem talál ma már oly könnyen helyet a termés kiáztatására, mint azelőtt.

Mert hisz hogy volt 30 év előtt? Június és július hónapokban a len, augusztus és szeptember hónapokban pedig a kender kóróját áztatás végett belerakta népünk szabadon folyók, patakok, érek, csatornák vagy tavak vizébe, sőt a legkisebb esővíztócsát is felhasználta mindaddig, a míg azt törvényeink megtiltották az 1894. évi XII. t. cikkel. Azóta hogy áll a dolog? Vagy telen át a nép és jut sok helyütt véres összeütközésbe még a csendőrök szuronyával is, vagy pedig felhagy a termeléssel végképpen még ott is, a hol e növények valamelyikének termelését a népre még a természet is mintegy ráerőszakolja. (Muraköz, Sárköz, Bodrogköz, folyamok partvidékei.)

Látva ezt az anomáliát, földmívelési kormányunk 1904-ben kiadott egy rendeletet, a mely szerint állami támogatást helyez kiállításba oly kender- vagy lentermelő községeknek, a kik bizonyos nagyságu termelőterületre hivatkozva, mesterséges áztatóért folyamodnak.

Nem tudom, volt-e, de nem hallottam, hogy lett volna ennek a kedvezménynek nagyobb eredménye, a mint hogy nem is lehetett. Miért? mert a műáztatók oly költségesek, hogy azokat felállítani inkább csak gyári üzemhez érdemes, a hol tehát azokat kihasználják, állandó munkásokkal és az év összes meleg napjainak felhasználásával, míg a kisgazda, a ki többnyire 1/8, legföljebb 2-3 k. holdat termel: nemcsak hogy nem várhat szívesen addig, a míg rákerül az áztatási sorrend, hanem mindannyijja szeretné, ha termését legalább is a termelés esztendejének végére kiáztatathatná, hogy azután házínépét foglalkoztathassa télen át a tilolással, fonás és szövésel és hogy a kender vagy len hulladékával eláthassa télire házának kemencéit. Így van ez például az egész dél Bácskában, a hol a kendertermelők részint a Duna holt medreiben, részint egy lassu folyású érben áztatnak, — még mindig szabadon, — és ellenére az 1894. évi XII. törvényeknek.

Mi volna tehát a teendő? Módosítandó, illetőleg enyhítendő volna az áztatást tilalmazó többször említett törvénycikk és az áztatók felállítása, habár államköltségen és utólagos törlesztés ellenében, de minden esetre az összes, e célra alkalmas vizeknek felhasználásával szorgalmazandók lennének, egyelőre legalább is az érdemlegesebb termelést feltüntetők községekben

föltétlenül kimondva azt, hogy az áztatók ne legyenek költséges műtárgyak, hanem célszerű vízhasználattal berendezett egyszerű földkemencék, akkora terjedelemben és minél rosszabb hővezetővel burkolt falakkal, hogy azokban a kórótermelés kiáztatását ne legyen kénytelen a nép 3 hétig várni, úgy, mint az a betonmedencéknél sokszor meggesik, ha a víz nem kap előmelegítést: hanem hogy azokban az illető termelők kiáztatthassák kórótermésüket legalább is a termelési esztendő, illetve évad végéig. Probamus! Talán ez uton is tehetünk valamit a szocializmus és a kivándorlás ellen!

A malacot felfaló kocákról gyakran irtak már. Legutóbb egy német állatorvos azt írta, hogy ő e rossz szokásnak okát kizárólag a tisztátalan tartásban keresi. E szerint, ha a fias kocát tisztán, világos, kellően gondozott ketrecbe zárjuk, úgy az nem fog rávetemedni e rossz szokásra. Megokolja ezen állítását azzal, hogy ha ilyen rosszul gondozott ólakban gondos tisztogatást végeztek az ő rendelkezése, a kocák mindig kigyógyultak e rossz szokásból.

Kétségtelenül sok esetben igaznak bizonyul a gyakorlatban ez az állítás, de ugyancsak tapasztalt sertésnyelésztők szerint egyéb okai is vannak e rossz szokásnak. Nörner azt írja, hogy az okok szerint az esetek három csoportba oszthatók.

1. A magzatburok felfalása rendszeresen magával vonja a malacfalást, főleg oly kocáknál, a melyeket terhességük alatt nyers hussal is tápláltak. Ez a csoport ugyan nem különíthető el a fenti októl, mert a tisztán tartott állat nem jut a magzatburokhoz, mert azokat, esetleg holtan szült magzatokat rögtön eltávolítja a rendes gazda.

2. Gyakran oka e rossz szokásnak az, hogy a szoptatás fájdalmas, akár, mert a csöcsök sebesek vagy dagadtak, akár pedig a malacban van az ok, a melyik éles fogával felsebzi a csöcsbimbót. Ezért tanácsos rögtön a megszületés után a fogak csücskeit fogóval lecsipni. Ha ezt elmulasztjuk, a jó anya is utána kap a malacnak és ha egyszer agyonharapja, rendszeren meg is eszi.

3. Állítják végül azt is, hogy az ásványos anyagok hiányának érzése viszi rá a kocát e rossz szokásra, főleg oly esetekben, a midőn azt állandóan istállózták. Ilyenkor valamely ásványos alkotórészeket tartalmazó táplálék adása segíthet a bajon.

Rosz anya Nörner szerint nincs a sertések között és még az egyébként roszindulatu kocák is jó anyák és a malacvérsre csak a fenti okokból kapnak rá. Ajánlja Nörner, hogy hosszú ormányu kocáknál jó előre akadályozzuk meg egy csizmaszárnak az ormányra húzásával a malacvést. V. J.

Szerkesztői üzenetek.

D. I. Ogyegyóújfalun. Panaszát tudomásul vettük. Intézkedtünk, hogy a pénz megfelelő helyére kerüljön, valamint arról, hogy jövőre nézve hasonló visszaélés ne ismétlődjék.

G. E. A lapot megindítottuk. Várjuk a cikkeket.

N. H. Nagyszében. Mint látja élünk. Lapunk első számában részletesen megírtuk, hogy közben mi történt.

Sz. J. Budapest. Mindkét ez évben megjelent számot küldjük.

Sz. 297—1907.
ki.**Pályázati hirdetés.**

Csikvármegye felsíki járásához tartozó Csikmadaras kisközségnek nagyközséggé alakulását Belügyminiszter ur

133,905—906. szám alatt kelt leirátával engedélyezvén, a csikmadarasi községi jegyzői állásra ezennel pályázatot hirdetek.

J a v a d a l m a z á s : 1600 korona évi fizetés, természetben kiszolgáltató lakás, 40 korona iroda, 30 kor. fűtés és világítási átalány, jegyzői kül-

döncről a község gondoskodik, ezenkívül a magán munkálatokért szabályrendeletileg megállapított díjak.

Felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy szabályszerűen felszerelt folyamódványaikat hozzám **folyó évi február hó 4-ig** nyujtsák be.

Határidő után érkező pályázato figyelembe nem vétetnek.

A választást Csikmadaras község házában folyó évi február hó 7-én d. 10 órakor tartom meg.

Csikszeredán, 1907. január hó 16

Becze Imre.
főszolgabíró.

1-2

Gazdagon és ujon berendezett könyvnyomda.**A „Székelység” nyomdája.****Csikszeredában, Apaffi-utca (Szebeni-ház.)**

A legjutányosabban, gyorsan és a finom izlésnek megfelelő kivitelben készít mindennemű nyomtatványt.

Vállalkozik tudományos és szépirodalmi művek, folyóiratok nyomására.

Meghívókat, számlákat, üzleti könyveket, eljegyzési kártyákat, névjegyeket, falragaszokat, gyászlapokat. — Iskolai, községi, bírósági, ügyvédi, egyházi és magán **nyomtatványokat gyorsan és pontosan készít.**

Minden megrendelés a Székelység nyomdájába intézendő.